บทที่ 4

ผลตอบแทนจากการผลิตเห็ดหอม

การตัดสินใจลงทุนในกิจการใดนั้นนอกจากการวิเคราะห์ถึงกรรมวิธีในการผลิตแล้ว ยังจำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์ทางด้านการเงินอีกด้วย การลงทุนจำเป็นต้องใช้เงินเป็นจำนวนมากและต้องใช้เวลาช่วงหนึ่งจึงจะได้ผลตอบแทนจากการลงทุน ซึ่งผลตอบแทนนี้มักจะอยู่ในรูปของกำไร อันเป็นเป้าหมายหลักของการดำเนินงานของกิจการ ฟาร์มเพาะเห็ดหอมก็เช่นเดียวกัน เมื่อผู้ลงทุนตัดสินใจลงทุนแล้วย่อมเล็งเห็นถึงผลตอบแทนในอนาคต ปัจจุบันมีผู้สนใจลงทุนเพาะเห็ดหอมจำนวนมาก และต้องการทราบว่าควรจะลงทุนในลักษณะใดจึงจะให้ผลตอบแทนในอัตราที่ดีและต้องใช้เงินลงทุนเป็นจำนวนมากหรือน้อยเพียงใด

การคำนวณกำไรขาดทุนจากการผลิตเห็ดหอม

ในการคำนวณกำไรขาดทุนจากการผลิตเห็ดหอมจำเป็นต้องทราบรายการดังต่อไปนี้

1. รายได้จากค่าขาย ในที่นี้หมายถึงรายได้จากการขายเห็ดหอมสด ซึ่งได้จากการนำราคาขายเฉลี่ยต่อกิโลกรัม คูณด้วย ปริมาณผลผลิตที่ได้ ราคาขายเห็ดหอมสดของแต่ละฟาร์มไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น คุณภาพของเห็ดหอม และแหล่งที่ขาย เป็นต้น

การคำนวณรายได้จากค่าขายของฟาร์มที่เพาะเห็ดหอมในไม้และในถุงพลาสติกของฟาร์มลักษณะต่าง ๆ แสดงในตารางที่ 4.1 และ 4.2 ตามลำดับ

2. ต้นทุนขาย ในที่นี้ต้นทุนขายจะเท่ากับต้นทุนการผลิตเห็ดหอม ทั้งนี้เพราะการผลิตเห็ดหอมเริ่มตั้งแต่ทำหัวเชื้อหรือซื้อหัวเชื้อจนกระทั่งเก็บดอกหมด จึงทำให้ไม่มีสินค้าสำเร็จรูปคงเหลือ ต้นทุนขายของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในไม้ลักษณะที่ 1-5 ได้จากตารางที่ 3.2, 3.4, 3.6, 3.8 และ 3.10 ตามลำดับ ส่วนต้นทุนขายของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติก ลักษณะที่ 1-4 ได้จากตารางที่ 3.13, 3.15, 3.17, และ 3.19 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.1 การคำนวณรายได้จากค่าขายของฟาร์มที่เพาะเห็ดหอมในไม้ลักษณะต่าง ๆ

	ผลิตชนิดเดียว-ลงทุนมาก	ผลิตหลายชนิด-ลงทุนมาก	ผลิตชนิดเดียว-ลงทุนน้อย (3 ปี)	ผลิตชนิดเดียว-ลงทุนน้อย (2 ปี 4 เดือน)	โครงการหลวง
(1) จำนวนท่อนไม้ (ท่อน)	15,000	6,000	4,000	2,000	7,200
(2) ผลผลิตต่อท่อน (กิโลกรัม)	5.67	0.5	5.13	6	1
(3) ผลผลิต (กิโลกรัม)	85,000	3,000	20,500	12,000	7,200
(4) ราคาขายเฉลี่ยต่อกิโลกรัม(บาท)	80	80	107.32	87.50	36.41
(5) รายได้จากการขาย (3)x(4) (บาท)	6,800,000	240,000	2,200,000	1,050,000	262,174

ตารางที่ 4.2 การคำนวณรายได้จากค่าขายของฟาร์มที่เพาะเห็ดหอมในถุงพลาสติกลักษณะต่าง ๆ

	ผลิตชนิดเดียว-ลงทุนมาก	ผลิตหลายชนิด-ลงทุนมาก	ผลิตชนิดเดียว-ลงทุนน้อย	ผลิตหลายชนิด-ลงทุนน้อย
(1) น้ำหนักวัสดุเพาะกิโลกรัม	95,000	6,000	26,000	125,850
(2) ผลผลิตต่อน้ำหนักวัสดุเพาะ (กิโลกรัม)	0.29	0.25	0.13	0.20
(3) ผลผลิต (กิโลกรัม)	27,500	1,500	3,400	24,981
(4) ราคาขายเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท)	120	150	100	107.14
(5) รายได้จากการขาย (3)x(4) (บาท)	3,300,000	225,000	340,000	2,676,420

3. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

3.1 ค่าใช้จ่ายในการขาย หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการขายหรือส่งมอบสินค้า ค่าใช้จ่ายประเภทนี้มีทั้งที่ต้องจ่ายเป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสดได้แก่ ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ ค่าขนส่ง ค่าบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น

3.2 ค่าใช้จ่ายในการบริหาร หมายถึงค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเนื่องจากการบริหารฟาร์มโดยส่วนรวม ได้แก่ ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ ค่าเสื่อมราคาอาคารสำนักงาน เงินเดือนผู้บริหาร และค่ารับรอง เป็นต้น

ในการคำนวณกำไรสุทธินี้ไม่ได้คำนึงถึงค่าใช้จ่ายทางการเงิน ซึ่ง ได้แก่ ค่าดอกเบี้ยจ่าย ทั้งนี้เนื่องจากฟาร์มแต่ละแห่งมีการกู้ยืมเงินในลักษณะและจำนวนเงินต่างกัน

การคำนวณกำไรสุทธิจากการดำเนินงานของฟาร์มที่เพาะเห็ดหอมลักษณะต่างๆ ได้แสดงรายละเอียดไว้ในตารางที่ 4.3 และ 4.4 ดังนี้

จากตารางที่ 4.3 จะเห็นได้ว่ากำไรสุทธิจากการดำเนินงานต่อรุ่นของฟาร์มที่เพาะเห็ดหอมในไม้ ลักษณะที่ 1, 3, 4, 5 เท่ากับ 5,702,739.20, 1,769,374.49, 738,186.33 และ 26,847.85 บาทตามลำดับ โดยมีฟาร์มลักษณะที่ 2 ขาดทุนจากการดำเนินงาน เท่ากับ 134,280.10 บาท

จากตารางที่ 4.4 จะเห็นได้ว่า กำไรสุทธิจากการดำเนินงานต่อรุ่นของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติก ลักษณะที่ 1-4 เท่ากับ 1,627,632.42, 180,320.94, 90,397.88 และ 1,881,188.09 บาทตามลำดับ

การวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการลงทุนผลิตเห็ดหอม

การวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการลงทุนผลิตเห็ดหอม จะกระทำใน 3 รูปแบบ คือ

1. การวิเคราะห์งบกำไรขาดทุนโดยวิธีย่อส่วนตามแนวดิ่ง
2. การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน
3. การวิเคราะห์จุดเสมอตัว

ตารางที่ 4.3 งบกำไรขาดทุนเปรียบเทียบของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในไม้ ลักษณะต่าง ๆ โดยแสดงเป็นจำนวนเงินและอัตราร้อยละของยอดขาย

(บาท)

รายการ	ลักษณะที่ 1		ลักษณะที่ 2		ลักษณะที่ 3		ลักษณะที่ 4		ลักษณะที่ 5	
	จำนวนเงิน	อัตราร้อยละ	จำนวนเงิน	อัตราร้อยละ	จำนวนเงิน	อัตราร้อยละ	จำนวนเงิน	อัตราร้อยละ	จำนวนเงิน	อัตราร้อยละ
รายได้จากค่าขาย	6,800,000.00	100.0	240,000.00	100.0	2,200,000.00	100.0	1,050,000.00	100.0	262,174.00	100.0
ต้นทุนขาย										
วัตถุดิบทางตรง	222,994.00	3.28	31,959.84	13.32	40,000.00	1.82	56,680.00	5.40	50,400.00	19.22
ค่าแรงทางตรง	52,070.25	0.77	14,955.60	6.23	39,433.00	1.79	9,815.00	0.94	146,171.25	55.75
ค่าใช้จ่ายการผลิต	85,120.25	1.25	23,258.10	9.69	17,170.00	0.78	19,552.00	1.86	28,854.90	11.01
ค่าเสื่อมราคาอาคาร	93,728.00	1.38	87,779.70	36.58	39,000.00	1.77	35,000.00	3.33	-	-
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	26,224.00	0.39	23,625.75	9.84	4,962.51	0.23	33,786.67	3.22	9,225.00	3.52
ค่าแรงทางอ้อม	218,000.00	3.20	112,000.00	46.67	180,000.00	8.18	140,000.00	13.33	-	-
ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	233.30	0.00	101.11	0.04	60.00	0.00	300.00	0.03	675.00	0.26
รวมต้นทุนขาย	698,369.80	10.27	293,680.10	122.37	320,625.51	14.57	295,133.67	28.11	235,326.15	89.76
กำไรขั้นต้น	6,101,630.20	89.73	(53,680.10)	(22.37)	1,879,374.49	85.43	754,866.33	71.89	26,847.85	10.24
ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน										
ค่าใช้จ่ายในการขาย	258,600.00	3.81	32,000.00	13.33	39,000.00	1.77	9,680.00	0.92	-	-
ค่าใช้จ่ายในการบริหาร	140,291.00	2.06	48,600.00	20.25	71,000.00	3.23	7,000.00	0.67	-	-
รวมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน	398,891.00	5.87	80,600.00	33.58	110,000.00	5.00	16,680.00	1.59	-	-
กำไรสุทธิจากการดำเนินงาน/รุ่น	5,702,739.20	83.86	(134,280.10)	(55.95)	1,769,374.49	80.43	738,186.33	70.30	26,847.85	10.24
กำไรสุทธิจากการดำเนินงาน/ปี	2,444,031.09		(57,548.61)		589,791.50		316,365.57		11,506.22	

หมายเหตุ : (1) ลักษณะที่ 1 หมายถึง ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในไม้เพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนมาก และมีรุ่นการผลิตหนึ่ง เท่ากับ 2 ปี 4 เดือน

ลักษณะที่ 2 หมายถึง ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในไม้ร่วมกับการผลิตเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนมาก และมีรุ่นการผลิตหนึ่ง เท่ากับ 2 ปี 4 เดือน

ลักษณะที่ 3 หมายถึง ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในไม้เพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนน้อย และมีรุ่นการผลิตหนึ่ง เท่ากับ 3 ปี

ลักษณะที่ 4 หมายถึง ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในไม้เพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนน้อย และมีรุ่นการผลิตหนึ่ง เท่ากับ 2 ปี 4 เดือน

ลักษณะที่ 5 หมายถึง เกษตรกรที่เข้าร่วมกับโครงการหลวง (45 ราย) ซึ่งใช้เงินลงทุนน้อย และมีรุ่นการผลิตหนึ่ง เท่ากับ 2 ปี 4 เดือน

(2) กำไรสุทธิจากการดำเนินงานต่อปี = กำไรสุทธิจากการดำเนินงาน/รุ่น / จำนวนปีของรุ่นการผลิตหนึ่ง

ตารางที่ 4.4 งบกำไรขาดทุนเปรียบเทียบของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกลักษณะต่าง ๆ โดยแสดงเป็น จำนวนเงิน อัตราร้อยละของยอดขาย

(บาท)

รายการ	ลักษณะที่ 1		ลักษณะที่ 2		ลักษณะที่ 3		ลักษณะที่ 4	
	จำนวนเงิน	อัตราร้อยละ	จำนวนเงิน	อัตราร้อยละ	จำนวนเงิน	อัตราร้อยละ	จำนวนเงิน	อัตราร้อยละ
รายได้จากค่าขาย	3,300,000.00	100.0	225,000.00	100.0	340,000.00	100.0	2,676,420.00	100.0
ต้นทุนขาย								
วัตถุดิบทางตรง	185,848.90	5.63	8,403.83	3.74	55,125.52	16.21	274,669.35	10.26
ค่าแรงทางตรง	302,158.88	9.16	5,464.18	2.43	34,575.10	10.17	167,727.00	6.27
ค่าใช้จ่ายการผลิต	181,294.80	5.49	7,165.29	3.18	37,489.00	11.03	162,521.72	6.07
ค่าเสื่อมราคาอาคาร	211,450.00	6.41	5,239.98	2.33	21,500.00	6.32	8,639.87	0.32
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	67,777.50	2.06	157.37	0.07	6,502.50	1.91	4,806.49	0.18
ค่าแรงทางอ้อม	300,000.00	9.09	502.64	0.02	60,000.00	17.65	80,700.00	3.02
ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	362.50	0.01	6.77	0.00	310.00	0.09	167.48	0.00
รวมต้นทุนขาย	1,248,892.58	37.85	26,940.06	11.97	215,502.12	63.38	699,231.91	26.12
กำไรขั้นต้น	2,051,107.42	62.15	198,059.94	88.03	124,497.88	36.62	1,977,188.09	73.88
ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน								
ค่าใช้จ่ายในการขาย	128,600.00	3.90	9,739.00	4.33	10,100.00	2.97	12,000.00	0.45
ค่าใช้จ่ายในการบริหาร	294,875.00	8.93	8,000.00	3.55	24,000.00	7.06	84,000.00	3.14
รวมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน	423,475.00	12.83	17,739.00	7.88	34,100.00	10.03	96,000.00	3.59
กำไรสุทธิจากการดำเนินงาน/รุ่น	1,627,632.42	49.32	180,320.94	80.15	90,397.88	26.59	1,881,188.09	70.29

หมายเหตุ : ลักษณะที่ 1 หมายถึง ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนมาก

ลักษณะที่ 2 หมายถึง ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกร่วมกับการผลิตเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนมาก

ลักษณะที่ 3 หมายถึง ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนน้อย

ลักษณะที่ 4 หมายถึง ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกร่วมกับการผลิตเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนน้อย

1. <u>การวิเคราะห์งบกำไรขาดทุนโดยวิธีย่อส่วนตามแนวดิ่ง</u> (Common-size statement)

เป็นการแสดงงบกำไรขาดทุน เปรียบเทียบของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในไม้ลักษณะต่าง ๆ และของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกลักษณะต่าง ๆ โดยแสดงความสัมพันธ์ของแต่ละรายการต่อค่าขายในรูปของอัตราร้อยละ การวิเคราะห์งบกำไรขาดทุนโดยวิธีย่อส่วนตามแนวดิ่งจะทำให้เห็นอัตราร้อยละของกำไรต่าง ๆ เมื่อเทียบกับค่าขาย

จากตารางที่ 4.3 จะเห็นได้ว่า กำไรขั้นต้นของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในไม้ ลักษณะที่ 1-5 เท่ากับอัตราร้อยละ 89.73, -22.37, 85.43, 71.89 และ 10.24 ของค่าขายตามลำดับ จะเห็นได้ว่า ฟาร์มลักษณะที่ 1 คือฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในไม้เพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนมาก จะมีอัตรากำไรขั้นต้นสูงที่สุด เพราะมีอัตราร้อยละของต้นทุนขายต่อค่าขายต่ำที่สุด คือ 10.17 รายการที่ต่ำกว่าฟาร์มลักษณะอื่นอย่างมาก คือค่าแรงทางตรง ซึ่งมีอัตราร้อยละต่อค่าขายเท่ากับ 0.77 ทั้งนี้เนื่องจากฟาร์มลักษณะนี้ได้ผลผลิตต่อท่อนมากที่สุด และปริมาณไม้ที่ใช้เพาะมากที่สุดคือ 15,000 ท่อน ทำให้อัตราค่าแรงในการเก็บดอกต่อค่าขายต่ำ เพราะการเก็บดอกเห็ดไม่ว่าจะได้จำนวนมากหรือน้อยก็ต้องใช้เวลาเดินเก็บเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ รายการต้นทุนขายอื่น ๆ ส่วนใหญ่จะอยู่ในเกณฑ์ต่ำ แม้ว่าจะไม่ต่ำที่สุด ได้แก่ ค่าวัตถุดิบทางตรง ค่าใช้จ่ายการผลิต ค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์ และค่าแรงทางอ้อม เป็นต้น

สำหรับฟาร์มลักษณะที่ 2 คือ ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในไม้ร่วมกับการผลิตเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนมาก ขาดทุนขั้นต้นเท่ากับอัตราร้อยละ 22.37 ต่อค่าขาย ทั้งนี้เนื่องจากต้นทุนขายสูงกว่าค่าขาย อันเป็นผลมากจากการที่ได้ปริมาณผลผลิตต่ำมากทำให้ค่าขายต่ำด้วย

กำไรสุทธิจากการดำเนินงานของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในไม้ ลักษณะที่ 1-5 เท่ากับอัตราร้อยละ 83.86, -55.95, 80.43, 70.30 และ 10.24 ของค่าขายตามลำดับ ฟาร์มลักษณะที่ 2 คือฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในไม้ร่วมกับการผลิตเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนมาก มีอัตราร้อยละของค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อค่าขายสูงที่สุดคือ 33.58 บาท ทำให้ขาดทุนจากการดำเนินงานถึงอัตราร้อยละ 55.54 ของค่าขายส่วนฟาร์มลักษณะที่ 3 คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมกับโครงการหลวงจะไม่มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เนื่องจากโครงการหลวงจะเป็นผู้ดำเนินการด้านการบริหารและการตลาดเอง

จากตารางที่ 4.4 จะเห็นได้ว่า กำไรขั้นต้นของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกลักษณะที่ 1-4 เท่ากับอัตราร้อยละ 62.15, 88.03, 36.62 และ 73.88 ของค่าขายตาม

ลำดับ ฟาร์มลักษณะที่ 2 คือฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกร่วมกับการผลิตเห็ดชนิดอื่น และใช้เงินลงทุนมาก จะมีอัตรากำไรขั้นต้นสูงที่สุดเพราะมีอัตราร้อยละของต้นทุนขายต่อค่าขายต่ำที่สุด คือ 11.97 โดยมีต้นทุนขายทุกรายการต่ำกว่าฟาร์มลักษณะอื่น ยกเว้นค่าเสื่อมราคาอาคาร ที่ฟาร์มลักษณะที่ 4 (ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับการผลิตเห็ดชนิดอื่น และใช้เงินลงทุนน้อย) จะต่ำกว่า

กำไรสุทธิจากการดำเนินงานของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติก ลักษณะที่ 1-4 เท่ากับ 49.32, 80.15, 26.59 และ 70.29 ของค่าขายตามลำดับ ฟาร์มลักษณะที่ 1 คือ ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนมาก จะมีอัตราร้อยละของค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อค่าขายสูงที่สุดคือ 12.83 รองลงมาคือ ฟาร์มลักษณะที่ 3 ได้แก่ ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนน้อย มีอัตราร้อยละของค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อค่าขายเท่ากับ 10.03 ทั้งนี้เนื่องมาจากค่าใช้จ่ายในการบริหารสูง จะเห็นได้ว่าฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียว จะมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสูงกว่าฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับการผลิตเห็ดชนิดอื่น เพราะไม่มีการเฉลี่ยค่าใช้จ่ายส่วนนี้ไปให้เห็ดชนิดอื่น

สรุปได้ว่าสำหรับฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติก ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่น จะมีอัตราร้อยละของกำไรสุทธิจากการดำเนินงานต่อค่าขายสูงกว่าฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียว

2. <u>การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน</u> (Return on investment = R.O.I.)

อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนเป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดความสามารถในการหากำไรเมื่อเทียบกับเงินลงทุนของผู้เป็นเจ้าของ ซึ่งทำให้ผู้ลงทุนทราบว่าการลงทุนดังกล่าวผู้ลงทุนจะได้ผลตอบแทนจากเงินลงทุนเท่าใด การคำนวณมีดังนี้

$$\text{อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{เงินลงทุน}} \times 100$$

กำไรสุทธิในที่นี้หมายถึง กำไรสุทธิจากการดำเนินงานใน 1 ปี สาเหตุที่ผู้วิจัยไม่ใช้กำไรสุทธิหลังหักภาษีเงินได้ เนื่องจากว่าจะต้องเปรียบเทียบอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนผลิตเห็ดหอมในไม้กับในถุงพลาสติก ซึ่งรูปแบบการดำเนินงานของแต่ละแห่งแตกต่างกัน บางแห่ง

ศูนย์วิทยทรัพยากร สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ก่อตั้งเป็นบริษัท บางแห่งเป็นเจ้าของคนเดียว ซึ่งมีวิธีการคิดภาษีเงินได้แตกต่างกันและอัตราภาษีก็แตกต่างกันด้วย บุคคลธรรมดาสามารถหักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาร้อยละ 85 และหักลดหย่อนได้ แล้วเสียภาษีในอัตราก้าวหน้า ตั้งแต่ร้อยละ 5 ถึง 55 ส่วนบริษัทจะต้องหักค่าใช้จ่ายตามจริงและเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลในอัตราร้อยละ 35 ดังนั้น อัตราผลตอบแทนที่คำนวณได้จึงเป็นอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนซึ่งไม่ได้คำนึงถึงผลของภาษีเงินได้

เงินลงทุนในที่นี้ หมายถึง เฉพาะเงินลงทุนในสินทรัพย์ถาวร ซึ่งได้แก่ ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตเห็ดหอม สำหรับฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่น เงินลงทุนจะปันส่วนมาจากเงินลงทุนที่ใช้ในการผลิตเห็ดทั้งหมด โดยที่ดินจะปันส่วนตามพื้นที่ที่ใช้ ส่วนอาคารและอุปกรณ์จะปันส่วนตามสัดส่วนที่ใช้จริง

เนื่องจากปัจจุบันมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมาก ที่ดินเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญในการลงทุน จึงทำให้มีราคาสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว การใช้ราคาตลาดของที่ดินมาคำนวณเงินลงทุนจึงไม่สามารถทำได้ แต่ถ้าจะใช้ราคาที่ซื้อมาแต่ดั้งเดิม ซึ่งบางฟาร์มซื้อที่ดินมาหลายสิบปีแล้วก็จะทำให้ราคาที่ดินต่ำเกินไป ดังนั้นเพื่อความเหมาะสมจึงใช้ราคาประเมินที่ดิน ซึ่งเป็นราคากลางที่กรมที่ดินกำหนด

การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนในการผลิตเห็ดหอมในไม้ แสดงไว้ในตารางที่ 4.5

จากตารางที่ 4.5 จะเห็นได้ว่าฟาร์มลักษณะที่ 3 ซึ่งหมายถึง ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในไม้เพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนน้อยและมีรุ่นการผลิตหนึ่งเท่ากับ 3 ปี มีอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนสูงที่สุดถึง ร้อยละ 1,039 รองลงมาได้แก่ ฟาร์มลักษณะที่ 1 คือฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนมาก มีอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน ร้อยละ 466 ฟาร์มลักษณะที่ 4 คือ ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนน้อยและรุ่นการผลิตหนึ่งเท่ากับ 2 ปี 4 เดือน มีอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน ร้อยละ 184 และฟาร์มลักษณะที่ 5 หมายถึง เกษตรกรที่เข้าร่วมกับโครงการหลวงมีอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนเท่ากับ ร้อยละ 85 ส่วนฟาร์มลักษณะที่ 2 ขาดทุนจากการดำเนินงาน

ตารางที่ 4.5 วิเคราะห์อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนในการผลิตเห็ดหอมในไม้

ลักษณะฟาร์ม	กำไรสุทธิ/ปี (บาท)	เงินลงทุน (บาท)	R.O.I. (%)
1. ผลิตชนิดเดียว-ลงทุนมาก	2,444,031.09	524,860.00	466
2. ผลิตหลายชนิด-ลงทุนมาก	<57,548.61>	233,784.00	−25
3. ผลิตชนิดเดียว-ลงทุนน้อย (3 ปี)	589,791.50	56,775.00	1,039
4. ผลิตชนิดเดียว-ลงทุนน้อย(2 ปี 4 เดือน)	316,365.57	171,900.00	184
5. โครงการหลวง	11,506.22	13,600.00	85

จะเห็นได้ว่าฟาร์มลักษณะที่ 3 และ 5 มีเงินลงทุนต่ำ เนื่องจากไม่ต้องลงทุนค่าที่ดินเพราะได้สิทธิทำกินอยู่บนดอย ยิ่งไปกว่านั้นฟาร์มลักษณะที่ 5 ซึ่งหมายถึงเกษตรกรที่เข้าร่วมกับโครงการหลวงจะรวมกลุ่มกันและใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ชุดเดียวกัน โดยเฉลี่ยแล้วอุปกรณ์ 1 ชุดใช้ร่วมกันถึง 25 ครัวเรือน และยังไม่ต้องสร้างโรงเรือนเพาะเห็ดอีกด้วยเพราะทำใต้ถุนบ้าน

ส่วนฟาร์มลักษณะที่ 1 และ 4 ได้ลงทุนซื้อที่ดินของตนเอง จึงทำให้จำนวนเงินลงทุนสูง ถ้าตัดรายการที่ดินออก ฟาร์มลักษณะที่ 1 และ 4 จะมีอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนดังนี้

ลักษณะฟาร์ม	กำไรสุทธิ/ปี (บาท)	เงินลงทุน (บาท)	ROI (%)
1. ผลิตชนิดเดียว-ลงทุนมาก	2,444,031.09	399,860.00	611
4. ผลิตชนิดเดียว-ลงทุนน้อย (2 ปี 4 เดือน)	316,365.57	131,900.00	240

จะเห็นได้ว่า ถึงแม้จะไม่คำนึงถึงรายการที่ดิน ฟาร์มลักษณะที่ 3 ก็ยังมีอัตราผลตอบแทนสูงที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจาก ลงทุนน้อยแต่ได้ผลผลิตดีมากเมื่อเทียบกับฟาร์มอื่น

การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน ในการผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติก แสดงไว้ในตารางที่ 4.6 ดังนี้

ตารางที่ 4.6 วิเคราะห์อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนในการผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติก

ลักษณะฟาร์ม	กำไรสุทธิ/ปี (บาท)	เงินลงทุน (บาท)	R.O.I. (%)
1. ผลิตชนิดเดียว-ลงทุนมาก	1,627,632.42	2,403,660.00	68
2. ผลิตหลายชนิด-ลงทุนมาก	180,320.94	328,553.85	55
3. ผลิตชนิดเดียว-ลงทุนน้อย	90,397.88	186,850.00	48
4. ผลิตหลายชนิด-ลงทุนน้อย	1,881,188.09	325,882.00	577

จากตารางที่ 4.6 จะเห็นได้ว่า ฟาร์มลักษณะที่ 4 ซึ่งหมายถึงฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกร่วมกับการผลิตเห็ดชนิดอื่น และใช้เงินลงทุนน้อย มีอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนสูงที่สุดคือร้อยละ 577 ทั้งนี้เนื่องจากฟาร์มในกลุ่มนี้ได้ผลผลิตดีทำให้มีกำไรสูง ประกอบกับสามารถใช้สินทรัพย์ร่วมกับการผลิตเห็ดชนิดอื่นจึงทำให้เงินลงทุนต่ำ

แม้ว่าฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกทั้ง 4 ลักษณะนี้จะซื้อที่ดินเป็นของตนเอง แต่เนื่องจากที่ดินแต่ละแห่งอยู่ในทำเลที่ต่างกัน เช่นบางแห่งอยู่ริมถนนใกล้จังหวัดกรุงเทพมหานคร บางแห่งอยู่เข้าไปในหมู่บ้านจังหวัดเชียงใหม่ จึงทำให้ราคาแตกต่างกันมาก ซึ่งทำให้เงินลงทุนแตกต่างกันมาก ถ้าไม่คำนึงถึงรายการที่ดินแล้ว ฟาร์มทั้ง 4 ลักษณะจะมีอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนดังนี้

ลักษณะฟาร์ม	กำไรสุทธิ/ปี (บาท)	เงินลงทุน (บาท)	R.O.I.(%)
1.ผลิตชนิดเดียว-ลงทุนมาก	1,627,632.42	2,138,660.00	76
2.ผลิตหลายชนิด-ลงทุนมาก	180,320.94	42,977.03	420
3.ผลิตชนิดเดียว-ลงทุนน้อย	90,397.88	96,850.00	93
4.ผลิตหลายชนิด-ลงทุนน้อย	1,881,188.09	65,882.00	2,855

จะเห็นได้ว่า ถ้าไม่คำนึงถึงรายการที่ดินแล้ว ฟาร์มลักษณะที่ 2 และ 4 จะมีเงินลงทุนลดลงมาก เนื่องจากที่ดินอยู่ในทำเลดี เป็นผลให้อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนสูงขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะฟาร์มลักษณะที่ 4 อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนเพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 2,855

3. การวิเคราะห์จุดเสมอตัว

การเปรียบเทียบต้นทุนและรายได้เพื่อคำนวณว่าจะต้องขายสินค้าในปริมาณเท่าใดจึงจะคุ้มกับต้นทุนที่เกิดขึ้นในการผลิตและจำหน่ายสินค้านั้น ปริมาณขายอันจะทำให้รายได้เท่ากับต้นทุนทั้งหมดที่เกิดขึ้นคือ "จุดเสมอตัว" การขายตามปริมาณขาย ณ จุดเสมอตัวนี้ จะไม่ทำให้กิจการได้กำไรหรือขาดทุน การคำนวณหาจุดเสมอตัวจึงบอกให้กิจการทราบว่าจะต้องขายไปเป็นปริมาณเท่าใดจึงจะเริ่มมีกำไร

ในการคำนวณหาจุดเสมอตัวนี้ จะต้องวิเคราะห์ต้นทุนที่เกิดขึ้นในการผลิตสินค้าว่าเป็นต้นทุนแปรได้เท่าใดและต้นทุนคงที่เท่าใด เมื่อนำต้นทุนแปรได้ไปหักออกจากรายได้ ผลต่างคือกำไรส่วนเกินหรือส่วนชดเชยต้นทุนคงที่และส่วนกำไร เมื่อนำอัตรากำไรส่วนเกินต่อค่าขาย 1 บาทไปหารต้นทุนคงที่ ผลลัพธ์ที่ได้คือค่าขายที่จะต้องขายเพื่อให้คุ้มกับต้นทุนทั้งหมดที่เกิดขึ้น

สูตรการคำนวณ ค่าขาย ณ จุดเสมอตัว มีดังนี้

$$\text{ค่าขาย ณ จุดเสมอตัว} = \frac{\text{ต้นทุนคงที่}}{1 - \frac{\text{ต้นทุนแปรได้}}{\text{รายได้}}}$$

การวิเคราะห์จุดเสมอตัวนี้ จะวิเคราะห์จุดเสมอตัวจากต้นทุนการผลิตหรือต้นทุนขาย ซึ่งได้จำแนกต้นทุนการผลิตออกเป็นต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่แล้วในบทที่ 3

การวิเคราะห์จุดเสมอตัวของการผลิตเห็ดหอมในไม้ของฟาร์มลักษณะต่าง ๆ แสดงในตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 วิเคราะห์จุดเสมอตัวของการผลิตเห็ดหอมในไม้ของฟาร์มลักษณะต่าง ๆ

(บาท)

	ผลิตชนิดเดียว-ลงทุนมาก	ผลิตหลายชนิด-ลงทุนมาก	ผลิตชนิดเดียว-ลงทุนน้อย	โครงการหลวง
รายได้จากค่าขาย	6,800,000.00	240,000.00	3,250,000.00	262,174.00
ต้นทุนคงที่	338,185.30	223,506.56	443,109.18	9,900.00
ต้นทุนแปรได้	360,184.50	70,173.54	182,650.00	225,426.15
ค่าขาย ณ จุดเสมอตัว	357,100.30	315,861.11	458,899.32	70,630.60

จากการคำนวณจุดเสมอตัวจะเห็นได้ว่า ค่าขาย ณ จุดเสมอตัวของฟาร์มเกษตรกรในโครงการหลวงต่ำที่สุด แต่ก็มิได้หมายความว่าฟาร์มลักษณะที่ 2 จะดำเนินงานดีที่สุด ทั้งนี้เพราะขนาดของฟาร์มต่างกันและต้นทุนคงที่ต่างกัน สิ่งที่อาจเปรียบเทียบกันได้คือการเปรียบเทียบยอดขายสุทธิกับยอดขาย ณ จุดเสมอตัวของฟาร์มแต่ละลักษณะ การเปรียบเทียบดังกล่าวเรียกว่าการคำนวณระดับปลอดภัย

ระดับปลอดภัย[1] (Margin of Safety = M/S) คือ ส่วนที่ยอดขายเกินจุดเสมอตัวหรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า เป็นส่วนของยอดขายที่ลดต่ำลงไปได้จนกระทั่งถึงจุดเสมอตัว และหลังจากนั้นกิจการจะเริ่มขาดทุน

---

[1] เพ็ญแข สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, การบัญชีต้นทุน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521) หน้า 308-309.

ระดับปลอดภัยจะคำนวณเป็นอัตราส่วนของค่าขายดังนี้

$$\text{อัตราระดับปลอดภัย} = \frac{\text{รายได้ของกิจการ} - \text{ค่าขาย ณ จุดเสมอตัว}}{\text{รายได้ของกิจการ}} \times 100$$

การคำนวณอัตราระดับปลอดภัยของการผลิตเห็ดหอมในไม้แสดงในตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 คำนวณอัตราระดับปลอดภัยของการผลิตเห็ดหอมในไม้ของฟาร์มลักษณะต่างๆ

	ผลิตชนิดเดียว-ลงทุนมาก	ผลิตหลายชนิดลงทุนมาก	ผลิตชนิดเดียวลงทุนน้อย	โครงการหลวง
1. รายได้จากค่าขาย (บาท)	6,800,000.00	240,000.00	3,250,000.00	262,174.00
2. ค่าขาย ณ จุดเสมอตัว (บาท)	357,100.30	315,861.11	458,899.32	70,630.60
3. ระดับความปลอดภัย(บาท) (1-2)	6,442,899.70	<75,861.11>	2,791,100.68	191,543.40
4. อัตราระดับปลอดภัย [(1-2)]÷1]	95%	-32%	86%	73%

จะเห็นได้ว่าฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในไม้เพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนมาก มีอัตราระดับปลอดภัยสูงที่สุด ส่วนฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในไม้ร่วมกับการผลิตเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนมาก มีรายได้ต่ำกว่าค่าขาย ณ จุดเสมอตัวจึงทำให้อัตราระดับปลอดภัยติดลบ

การวิเคราะห์จุดเสมอตัวและอัตราระดับปลอดภัยของการผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติก มีดังนี้

ตารางที่ 4.9 วิเคราะห์จุดเสมอตัวและอัตราระดับปลอดภัยของการผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกของฟาร์มลักษณะต่าง ๆ

(บาท)

	ผลิตชนิดเดียว-ลงทุนมาก	ผลิตหลายชนิด-ลงทุนมาก	ผลิตชนิดเดียว-ลงทุนน้อย	ผลิตหลายชนิด-ลงทุนน้อย
รายได้จากค่าขาย (1)	3,300,000.00	225,000.00	340,000.00	2,676,420.00
ต้นทุนคงที่	579,590.00	5,906.76	88,312.50	94,313.84
ต้นทุนแปรได้	669,302.58	21,033.30	127,189.62	604,918.07
ค่าขาย ณ จุดเสมอตัว (2)	727,049.41	6,515.87	141,093.92	121,855.28
ระดับความปลอดภัย (1)-(2)	2,572,950.59	218,484.13	198,906.08	2,554,564.72
อัตราระดับปลอดภัย [(1)-(2)]÷(1)	78%	97%	59%	95%

จะเห็นได้ว่าฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่นและลงทุนมาก มีอัตราระดับปลอดภัยสูงที่สุด คือ ร้อยละ 97 ซึ่งใกล้เคียงกับฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่น และลงทุนน้อย คือ ร้อยละ 95 รองลงมาคือฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมชนิดเดียวและลงทุนมาก คือ ร้อยละ 78 และฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมชนิดเดียวและลงทุนน้อย มีอัตราระดับปลอดภัยต่ำที่สุด คือ ร้อยละ 59

การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลตอบแทนจากการผลิตเห็ดหอมในไม้กับในถุงพลาสติก

1. การวิเคราะห์เปรียบเทียบอัตรากำไรต่อค่าขาย โดยจะแยกเปรียบเทียบตามลักษณะของฟาร์มต่าง ๆ ดังนี้

1.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนมาก

	การผลิตในไม้[1] (%)	การผลิตในถุงพลาสติก[2] (%)
อัตรากำไรขั้นต้นต่อค่าขาย	89.73	62.15
อัตรากำไรสุทธิจากการดำเนินงานต่อค่าขาย	83.86	49.32

หมายเหตุ [1]จากตารางที่ 4.3 ฟาร์มลักษณะที่ 1
[2]จากตารางที่ 4.4 ฟาร์มลักษณะที่ 1

จะเห็นได้ว่าการผลิตเห็ดหอมในไม้มีอัตรากำไรขั้นต้นต่อค่าขายและอัตรากำไรสุทธิจากการดำเนินงานต่อค่าขายสูงกว่าการผลิตในถุงพลาสติก เนื่องจากการผลิตในไม้มีต้นทุนขายต่ำกว่า ทั้งนี้ฟาร์มที่เลือกมาได้ผลผลิตดีทั้ง 2 วิธี กล่าวคือฟาร์มที่ผลิตในไม้ได้ผลผลิตเฉลี่ยท่อนละ 5.6 กิโลกรัมในขณะที่ฟาร์มที่ผลิตในถุงพลาสติกได้ผลผลิตเฉลี่ยถุงละ 0.29 กิโลกรัม โดยถุงหนึ่งบรรจุ 1,000 กรัม

1.2 <u>วิเคราะห์เปรียบเทียบฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนมาก</u>

	การผลิตในไม้[3] (%)	การผลิตในถุงพลาสติก[4] (%)
อัตรากำไรขั้นต้นต่อค่าขาย	-22.37	88.03
อัตรากำไรสุทธิจากการดำเนินงานต่อค่าขาย	-55.95	80.15

หมายเหตุ [3]จากตารางที่ 4.3 ฟาร์มลักษณะที่ 2
[4]จากตารางที่ 4.4 ฟาร์มลักษณะที่ 2

จะเห็นได้ว่าการผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกมีอัตรากำไรขั้นต้นต่อค่าขายและอัตรากำไรสุทธิจากการดำเนินงานต่อค่าขายสูง เนื่องจากได้ปริมาณผลผลิตดีและมีการเฉลี่ยต้นทุนคงที่ร่วมกับเห็ดชนิดอื่น อันเนื่องมาจากผลผลิตที่ได้ต่ำมาก กล่าวคือผลผลิตเฉลี่ยต่อท่อนเท่ากับ 0.5 กิโลกรัม

1.3 <u>วิเคราะห์เปรียบเทียบฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนน้อย</u>

	การผลิตในไม้[1] (%)	การผลิตในถุงพลาสติก[2] (%)
อัตรากำไรขั้นต้นต่อค่าขาย	81.05*	36.62
อัตรากำไรสุทธิจากการดำเนินงานต่อค่าขาย	77.16**	26.59

หมายเหตุ [1]จากตารางที่ 4.3 ฟาร์มลักษณะที่ 3,4

[2]จากตารางที่ 4.4 ฟาร์มลักษณะที่ 3

*คำนวณจาก $\frac{1,879,374.49 + 754,866.33}{2,200,00 + 1,050,000} \times 100 = 81.05$

**คำนวณจาก $\frac{1,769,374.49 + 738,186.33}{2,200,000 + 1,050,000} \times 100 = 77.16$

จะเห็นได้ว่าการผลิตเห็ดหอมในไม้ มีอัตรากำไรขั้นต้นต่อค่าขายและอัตรากำไรสุทธิจากการดำเนินงานต่อค่าขายสูงกว่าการผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากปริมาณผลผลิตที่ได้มากกว่าการผลิตในถุงพลาสติก เพราะการผลิตในถุงพลาสติกของฟาร์มที่เลือกมานี้ มีอัตราการเสียของก้อนเชื้อสูงถึง ร้อยละ 50 ทำให้มีต้นทุนการผลิตสูง แม้ว่าจะมีอัตราร้อยละของต้นทุนคงที่ต่อต้นทุนรวมต่ำกว่าการเพาะในไม้ถึง 29.36 (70.34-40.98) ก็ตาม (จากตารางที่ 3.23)

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. <u>วิเคราะห์เปรียบเทียบอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน</u> โดยจะแยกเปรียบเทียบตามลักษณะของฟาร์มต่าง ๆ ดังตารางที่ 4.10 ดังนี้

<u>ตารางที่ 4.10</u> เปรียบเทียบของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในไม้กับในถุงพลาสติก อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนตามลักษณะต่าง ๆ

ลักษณะฟาร์ม	อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน (%)	
	การผลิตในไม้[1]	การผลิตในถุงพลาสติก[2]
ผลิตเห็ดหอมชนิดเดียวและลงทุนมาก	466	68
ผลิตร่วมกับเห็ดชนิดอื่นและลงทุนมาก	– 25	55
ผลิตเห็ดหอมชนิดเดียวและลงทุนน้อย	396*	48

หมายเหตุ [1]จากตารางที่ 4.5

[2]จากตารางที่ 4.6

*เป็นอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนเฉลี่ยของฟาร์มลักษณะที่ 3–4 ซึ่งคำนวณได้จาก

$$\frac{589{,}791.50 + 316{,}365.57}{56{,}775 + 171{,}900} \times 100 = 396$$

จากตารางที่ 4.10 จะเห็นได้ว่า อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนของการผลิตเห็ดหอมในไม้สูงกว่าการผลิตในถุงพลาสติกทุกกรณี ยกเว้น ฟาร์มที่ผลิตร่วมกับเห็ดชนิดอื่น ฟาร์มที่ผลิตในไม้ขาดทุน การวิเคราะห์สาเหตุจะแยกวิเคราะห์ดังนี้

ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมชนิดเดียวและที่ใช้เงินลงทุนมาก อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนของการผลิตในไม้สูงกว่าของการผลิตในถุงพลาสติก เนื่องมาจาก

1. การลงทุนในสินทรัพย์ถาวร ได้แก่ ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ ฟาร์มตัวอย่างที่ผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกนี้ มีการลงทุนในสินทรัพย์ถาวรสูงกว่าฟาร์มตัวอย่างที่ผลิตเห็ดหอมในไม้มาก รายการที่แตกต่างกัน คือ ตู้เขี่ยเชื้ออาหารวุ้นอย่างดี (Laminar flow) หม้อนึ่งความดันและเตาขนาดใหญ่ นอกจากนี้ยังมีการลงทุนในอาคารขนาดใหญ่ บ่อน้ำบาดาลขนาดใหญ่ โรงบ่มเพาะโครงเหล็ก เป็นต้น ส่วนการลงทุนในที่ดินไม่แตกต่างกันมากนัก

2. ต้นทุนการผลิต ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกมีต้นทุนการผลิตต่อผลผลิต 1 กิโลกรัม สูงกว่าฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในไม้มากถึง 37.19 (45.41-8.22) บาท (จากตาราง ที่ 3.21) ทำให้มีกำไรสุทธิต่ำกว่า

ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมชนิดเดียวและลงทุนน้อย อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนของการผลิตเห็ดหอมในไม้สูงกว่าการผลิตในถุงพลาสติก เนื่องจาก

1. การลงทุนในสินทรัพย์ถาวร ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในไม้ส่วนใหญ่ได้สิทธิทำกินอยู่บนดอยจึงไม่มีการลงทุนในที่ดิน และมีการลงทุนในโรงเรือนและอุปกรณ์ต่ำมาก เนื่องจากไม่ต้องผลิตหัวเชื้อเอง จึงไม่มีการลงทุนในอุปกรณ์ที่ใช้ผลิตหัวเชื้อซึ่งมีราคาสูง โดยเฉพาะเกษตรกรที่เข้าร่วมกับโครงการหลวงจะรวมกลุ่มกัน และใช้อุปกรณ์ร่วมกัน และไม่ต้องลงทุนสร้างโรงเรือนเพาะเพราะวางไว้ใต้ถุนบ้านได้ แต่ฟาร์มที่เพาะเห็ดหอมในถุงพลาสติกถึงแม้ไม่ได้ผลิตหัวเชื้อเองเพราะซื้อมา แต่ก็ต้องผลิตก้อนเชื้อเองซึ่งต้องใช้อุปกรณ์ประเภทหม้อนึ่งลูกทุ่งและเตา นอกจากนี้ยังต้องสร้างโรงเรือนสำหรับบ่มก้อนเชื้อและโรงเรือนเพาะอีกด้วย

2. ต้นทุนการผลิต ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในไม้มีต้นทุนการผลิตต่อผลผลิต 1 กิโลกรัม ต่ำกว่าฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติก ถึง 44.43 (63.38-18.95) บาท (จากตารางที่ 3.23) ทำให้มีกำไรสุทธิสูงกว่า

ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่นและลงทุนมาก อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนของฟาร์มที่ผลิตในถุงพลาสติกจะสูงกว่าฟาร์มที่ผลิตในไม้ เนื่องจากฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในไม้ขาดทุนจากการดำเนินงาน สาเหตุใหญ่คือปริมาณผลผลิตที่ได้ต่ำมาก ทำให้รายได้จากการขายต่ำประกอบกับมีอัตราร้อยละของต้นทุนคงที่ต่อต้นทุนรวมสูงถึง 76.11 (จากตาราง 3.22) ทำให้

รายได้จากการขายไม่สามารถชดเชยต้นทุนคงที่ได้อย่างเพียงพอ สำหรับฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกแม้จะลงทุนในสินทรัพย์ถาวรสูง แต่ก็มีการใช้ปัจจัยการผลิตอย่างเต็มที่ ประกอบกับผลผลิตที่ได้ค่อนข้างดี จึงทำให้มีอัตรากำไรสุทธิจากการดำเนินงานต่อค้าขายสูงถึง 80.15 (จากตารางที่ 4.4 - ฟาร์มลักษณะที่ 2) แต่เนื่องจากเงินลงทุนในที่ดินสูง จึงทำให้อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนเท่ากับ 55 % แต่ถ้าไม่คำนึงถึงเงินลงทุนในที่ดินแล้ว ฟาร์มลักษณะนี้จะมีอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนสูงถึงร้อยละ 420

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบจุดเสมอตัว

ตารางที่ 4.11 วิเคราะห์เปรียบเทียบจุดเสมอตัวของการผลิตเห็ดหอมในไม้กับในถุงพลาสติกตามลักษณะต่าง ๆ

ลักษณะฟาร์ม	ค่าขาย ณ จุดเสมอตัว (บาท)		อัตราระดับปลอดภัย (%)	
	ไม้[1]	ถุง[2]	ไม้[1]	ถุง[2]
ผลิตเห็ดหอมชนิดเดียวและลงทุนมาก	357,100.30	727,049.41	95	78
ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่นและลงทุนมาก	315,861.11	6,515.87	-32	97
ผลิตเห็ดหอมชนิดเดียวและลงทุนน้อย	458,899.32	141,093.92	86	59

หมายเหตุ [1]จากตารางที่ 4.8
[2]จากตารางที่ 4.9

จากตารางที่ 4.11 จะเห็นได้ว่า สำหรับฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียวทั้งที่ลงทุนมากและลงทุนน้อย ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในไม้จะมีอัตราระดับปลอดภัยสูงกว่าฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติก สำหรับฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่นและลงทุนมาก ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติก จะมีอัตราระดับปลอดภัยสูงมากถึง ร้อยละ 97 ในขณะที่ฟาร์มที่เพาะในไม้มีค่าขายจริงต่ำกว่าค่าขาย ณ จุดเสมอตัว จึงขาดทุนและระดับปลอดภัยติดลบ